

8. Крымов А.А. Правовые презумпции в уголовном процессе: Дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / А.А. Крымов. – М., 1999. – 215 с.
9. Ойгензихт В.А. Понятие гражданско-правовой презумпции / В.А. Ойгензихт // Советское государство и право. – 1975. – № 10. – С. 25-33.
10. Рішення Конституційного Суду України від 30.01.2003 р. № 3-рп/2003 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 120, частини шостої статті 234, частини третьої статті 236 Кримінально-процесуального кодексу України (справа про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://www.rada.gov.ua/>.
11. Цуканов Н.Н. Правовые презумпции в административной деятельности милиции: Дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.14 / Н.Н. Цуканов. – Омск, 2001. – 205 с.

УДК 343.085

Когутич І.І.,
доктор юридичних наук, професор кафедри
кримінального процесу і криміналістики
Львівського національного університету ім. Івана Франка

ТИПОВІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ ТА ОБУМОВЛЕНІ НИМИ АЛГОРИТМИ ДІЙ СЛІДЧОГО

У статті розглянуто проблемний аспект типової внутрішньовидової методики розслідування вбивств, що стосується періодизації розслідування, вибору критеріїв найактуальнішої типізації слідчих ситуацій його початкового етапу, а також обумовлених ними алгоритмів дій слідчого.

Ключові слова: вбивство, розслідування вбивств, типові слідчі ситуації, алгоритм дій слідчого.

В статье рассмотрен проблемный аспект типичной внутривидовой методики расследования убийств, касается

периодизации расследования, выбора критериев актуальной типизации следственных ситуаций его начального этапа, а также обусловленных ими алгоритмов действий следователя.

Ключевые слова: убийство, расследование убийств, типичные следственные ситуации, алгоритм действий следователя.

The article deals with the problematic aspect of intraspecific typical methods of investigating murders concerning periodization investigation, the criteria most urgent situations investigators typing its initial stage, and they define algorithms Action investigator.

Key words: murder, homicide investigation, investigators typical situations of possible actions of the investigator.

Постановка проблеми. Будь-яка діяльність відбувається за певних обставин і перебуває під впливом різноманітних чинників, як внутрішніх, так і зовнішніх. Щодо розслідування злочинів, одним із них вже традиційно виступає слідча ситуація.

Слідча ситуація – це сукупність матеріальної та ідеальної інформації про умови, які, з одного боку, відображають розслідувану подію, а з другого – обстановку, за якої відбувається той чи інший етап цього розслідування і яка екстраполюється на його завдання, а також шляхи та засоби їх реалізації.

Це поняття є одним із базових у методиці розслідування, оскільки саме слідча ситуація детермінує (диктує) особливості тактики проведення відповідних слідчих (розшукових) дій, зокрема і методики розслідування в цілому. Тобто, вона обумовлює конструювання слідчих версій, конкретизує етапно диференційовані завдання розслідування та алгоритм дій слідчого на їх вирішення.

Аналіз дослідження даної проблеми. На ситуаційність розслідування почали звертати увагу ще з радянських часів, проте лише наприкінці 70-х років було сформульовано перше відоме визначення слідчої ситуації. Пріоритет тут належить видатному вченому-криміналісту О.Н. Колесніченко (1967 р.). У подальшому цей компонент структури методики неодноразово

ставав предметом наукових досліджень, проте так і не отримав однозначного трактування. Значний внесок у розвиток вчення про слідчу ситуацію зробили: О.Я. Баєв, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, І.Е. Биховський, О.М. Васильєв, В.К. Гавло, Л.Я. Драпкін, А.В. Дулов, І.Ф. Герасимов, О.Н. Колесніченко, В.О. Коновалова, В.Є. Корноухов, Г.А. Матусовський, В.О. Образцов та ін. Розвиток їх ідей продовжується і нині, особливо в контексті специфіки розслідування окремих видів злочинів, зокрема, вбивств. Разом з тим, залишається суперечливо і неповно розробленою ціла низка питань, що стосуються сутності, критеріїв поділу на види та наповнення типових ситуацій розслідування цього виду злочину.

Метою даної статті є розгляд типових ситуацій початкового етапу розслідування вбивств та дослідження обумовлених ними алгоритмів дії слідчого.

Виклад основного матеріалу. Стосовно розслідування вбивств (як і будь-якого іншого злочину), диференціювання відповідної слідчої ситуації, так чи інакше, має відбуватись у прив'язці до етапу розслідування.

У переважній більшості випадків досудове розслідування вбивств умовно поділяють на три етапи: початковий, наступний (подальший) і завершальний.

Початковий етап розслідування вбивства – це період проведення слідчих (розшукових) дій (гласних і негласних), часовому чиннику реалізації яких властива так звана невідкладність, і головними завданнями яких є, крім іншого: максимальне підтвердження початкового припущення, що подія, відомості про яку внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань, має ознаки вбивства; встановлення особи, яка вчинила вбивство.

Початок цього етапу співпадає з початком досудового розслідування, визначеним ч. 1 ст. 214 КПК, а завершується виконанням вищенаведених завдань (вбивство – сталося; відомості про особу, яка його вчинила, – встановлені).

На цей момент уже, як правило, зникає потреба у факторі невідкладності в проведенні слідчих (розшукових) дій.

Наступний (подальший) етап – це період провадження усіх інших слідчих (розшукових) дій, скерованих на ґрунтовне і системне збирання й дослідження доказів у провадженні.

Під час цього етапу розслідування характер типових слідчих дій в основному визначається результатами, отриманими на попередньому етапі. Це може бути комплекс слідчих дій, спрямованих на: викриття винного у вчиненому злочині; повідомленні йому про підозру; з'ясуванні обставин, які з тих чи інших причин залишились невстановленими початковим етапом розслідування тощо.

Завершальний етап – це заключний період розслідування, що розпочинається моментом прийняття слідчим (прокурором) рішення про закінчення розслідування і завершується складенням обвинувального акта або клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, або ж постановою про закриття кримінального провадження з відповідних підстав.

У ході цього етапу слідчий, після того як за запитом прокурора сторона захисту на виконання вимог ч. 6 ст. 290 КПК надасть доступ до відповідних матеріалів, житла чи іншого володіння, в змозі виконати за потреби відповідні дії: копіювати, фотографувати, безпосередньо оглядати чи в інший спосіб відобразити речові докази або їх частини, документи або копії з них, а також безпосередньо оглядати відповідні житлові чи інші просторові об'єкти, які до цього часу йому не були відомі тощо.

Які ж типові слідчі ситуації можуть виникати на початковому етапі розслідування вбивств? Як їх поділяють на види?

У літературі наведено різні варіанти поділу на види типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування вбивств.

За джерелом вихідної (початкової) інформації про вбивство виокремлюють ситуації, стосовно яких: повідомлення про виявлення трупа (відомої чи невідомої особи) надійшло до правоохоронних органів від посадових (службових) осіб; до правоохоронних органів від громадян надійшло повідомлення

про виявлення трупа чи його частин; заява про вбивство надійшла від потерпілих, з числа тих, які залишились живими, чи їх близьких; від громадян надійшла заява про зникнення людини; про вбивство заявила особа, яка безпосередньо його вчинила; факт вчинення вбивства виявлено безпосередньо правоохоронним органом [1, с. 489-410; 5, с. 355 та ін.].

Слідчі ситуації початкового етапу вбивства розмежовують також за обсягом інформації про особу жертви (потерпілого) та порядком зростання складності розслідування [2, с.534-535; 3, с. 176-178; 4. с. 253-254 та ін.]. Тут виокремлюють ситуації, за яких: 1) особа вбитого і вбивці відомі. Злочинця затримано. Головні обставини вчинення вбивства легко встановлюються за слідами на місці події та показаннями свідків; 2) особа вбитого відома. Особа вбивці відома, однак його необхідно знайти і затримати. Головні обставини вчинення вбивства легко встановлюються за слідами на місці події та показаннями свідків; 3) особа вбитого відома. Особа вбивці невідома. Головні обставини вчинення вбивства легко встановлюються за слідами на місці події та показаннями свідків; 4) особа вбитого відома. Особа вбивці невідома. Головні обставини вчинення вбивства не можуть бути встановлені за слідами на місці події. Свідоцька база відсутня; 5) особа вбитого і вбивці невідомі. Головні обставини вчинення вбивства не можуть бути встановлені за слідами на місці події. Свідоцька база відсутня; 6) на момент виявлення трупа людини невідомий сам факт вчинення вбивства. Особа померлого невідома і, відповідно, вся інша інформація слідству також невідома.

Майже в кожному підручнику з криміналістики чи тематичному посібнику з криміналістики запропоновано свій варіант змістовного наповнення та послідовності викладу слідчих ситуацій початкового етапу розслідування вбивств. За великим рахунком всі вони, тою чи іншою мірою, повторюють обидві вищенаведені, умовно кажучи, базові рубрики. Однак обом варіантам притаманні свої недоліки. Перша рубрика поділу надмірно лаконічна, неповна і суперечлива, а друга містить помилки формально-логічного і методичного характеру

(наявні оціночні поняття, зміст ситуацій розкрито через завдання, що є зайвим і неправильним.

Саме тому найоптимальнішим за змістовною і пізнавальною насиченістю є поділ слідчих ситуацій за комплексним критерієм залежно, з одного боку, від виду обстановки вчинення вбивства та характеру і обсягу інформації про нього, а з другого – від засобів і процесуально-тактичних можливостей самого слідчого на початковому етапі розслідування. Зокрема:

I. Група ситуацій, головними ознаками яких є: очевидний характер убивства, наявність/відсутність підозрюваного і його ставлення до інкримінованого діяння, а також інформація про особу жертви.

Ситуація I.1. – вбивство вчинено в умовах очевидності, труп жертви знайдено, особу потерпілого встановлено, вбивцю затримано, вину визнає, є достатньо доказів його винуватості.

Ця ситуація є найсприятливіша та інформативно наповнена. Мотивами таких убивств зазвичай є конфлікт на сімейному і побутовому ґрунті, хуліганські спонукання, спалах негативних емоцій під час розпивання спиртних напоїв тощо.

Хоча мотиви можуть бути початково й невідомі, як і невідомою форма вини. Ще можуть бути не встановлені співучасники. Буває незрозуміло спочатку, чи були дії, що призвели до смерті, протиправними (наприклад, за умов необхідної оборони). Однак, так чи інакше, головне завдання за цієї ситуації – формування системи доказів.

Характерними є наступна низка і послідовність заходів забезпечення кримінального провадження та гласних слідчих (розшукових) дій: огляд місця події та трупа; затримання та особистий обшук особи, підозрюваної у вчиненні вбивства (ст. 208 КПК); допит підозрюваного (до вручення письмового повідомлення про підозру, але не пізніше 24 годин з моменту його затримання чи негайно після такого вручення); освідування підозрюваного чи залучення експерта і проведення щодо нього судово-медичної експертизи; обшук помешкання чи за місцем роботи підозрюваного з вилученням його одягу, взуття, окремих предметів тощо; допити свідків – очевидців, інших свідків;

призначення і проведення відповідних різновидів судових експертиз (судово-медичної трупа, речових доказів, психолого-психіатричної експертизи вбивці тощо).

Ситуація I.2. Убивству притаманний очевидний характер, відомі злочинець і жертва, злочинця затримано, вину визнає частково, є докази його винуватості.

Ситуація за попередню менш сприятлива, оскільки затримана особа лише частково визнає свою вину. Саме цей факт дещо і ускладнює завдання формування системи доказів.

Хоча алгоритм дій слідчого майже тотожний з попередньо наведеним, однак є й певна специфіка. Зокрема, допитом підозрюваного необхідно з'ясувати, в якій частині він визнає свою винуватість, в якій – ні і чому? Зусилля слідчого за цієї ситуації мають бути зосереджені на те, щоб спростувати наявну часткову протидію підозрюваного. Це може бути зроблено шляхом збирання додаткових обвинувальних доказів, роз'яснення підозрюваному наявних доказів його винуватості та їх йому пред'явлення за правильно обраною тактичною схемою.

Ситуація I.3. Убивству притаманний очевидний характер, відомі злочинець і жертва, злочинця затримано, вину не визнає, є докази його винуватості.

Головне завдання за цієї ситуації переконати підозрюваного у неспроможності його заперечень своєї невинуватості і необхідності давання ним правдивих показань. Зроблено це може бути аналогічно як за умов попередньої ситуації, однак більш тактично концентровано і переконливо, передусім, у межах пред'явлення доказів, що неспростовно засвідчують причетність особи для встановлення істини у провадженні.

Ситуація I.4. Убивству притаманний очевидний характер, відомі злочинець і жертва, однак злочинцю вдалось втекти і невідоме його місцезнаходження.

Зрозуміло, що тут головні зусилля мають бути скеровані на встановлення місця перебування злочинця та його затримання. З цією метою: складають оперативне орієнтування із наведенням прикмет розшукуваної особи; проводять огляд місця події і трупа; проводять обшуки в місцях можливого

перебування підозрюваного; встановлюють слідчим і оперативним шляхом зв'язки підозрюваного, в тому числі в інших населених пунктах; накладають арешт на кореспонденцію; знімають інформацію з транспортних телекомунікаційних мереж та електронних інформаційних систем тощо.

Ситуація I.5. Убивству притаманний очевидний характер, особа жертви відома (встановлена), є певна (неповна) інформація про особу вбивці.

Ситуація виникає тоді, коли на початковому етапі розслідування вбивства встановлені свідки, в тому числі очевидці, які бачили ймовірного вбивцю, але особисто з ним не знайомі, не знають його анкетних даних тощо.

Головним завданням є встановлення особи вбивці за її прикметами. Для цього, після огляду місця події та трупа, очевидці, інші свідки злочину мають бути детально допитані про обставини вбивства та прикмети злочинця з використанням методу словесного портрета. За результатами цих описів – складають його композиційний портрет, що слугуватиме основою складення оперативних орієнтувань правоохоронцям та залучення населення до розшуку й затримання вбивці. Суттєву допомогу в розшуку може надати перевірка за відповідними криміналістичними обліками, зокрема осіб, які раніше були засуджені, в тому числі за вбивства з деталізацією стосовно способу його вчинення тощо.

За цієї ситуації особливу надію необхідно покласти на вже згадуваний огляд місця події та трупа, у ході проведення якого зусилля слідчого мають бути зосереджені на відшукання слідів, що сприятимуть встановленню особи вбивці та проведенню його ідентифікації.

Підвидом кожної із вищенаведених ситуацій так званого очевидного вбивства може бути ситуація, за якої особа жертви невідома. Однак основне завдання залишається сталим – за наявною інформацією про особу злочинця невідкладно вжити заходів до її затримання. А вже після цього – діяти в напрямі встановлення особи жертви. Про особливості вирішення цього завдання так чи інакше йтиме мова у ході аналізу другої групи

типових ситуацій, властивих так званим неочевидним убивствам.

Отож далі – про цю групу.

II. Група ситуацій – це ті, головними ознаками яких, передусім, є: з одного боку, неочевидний, детермінований обстановкою чи, навпаки, детермінуючий обстановку характер убивства та, з другого боку, інформація про особу жертви. Зокрема:

II.1. Убивству притаманний неочевидний характер, особа жертви відома (встановлена оглядом), відсутня інформація про особу вбивці.

Ситуація можлива і для випадку вчинення, наприклад, замовного вбивства, коли можна навіть припускати і про наявність очевидців, однак, зухвалий і демонстративний спосіб реалізації злочинних дій обумовив небажання (острах) осіб легалізувати себе як очевидців.

Головне завдання – встановлення обставин убивства. Після цього стане можливим скерувати зусилля на встановлення особи і розшук убивці з паралельним формуванням доказової бази.

Перший напрям дій: огляд місця події і трупа, після чого (за його результатами) або паралельно з ним (за результатами орієнтуючої інформації від осіб, які виявили труп і повідомили про це в міліцію тощо) проводять пошукові заходи для встановлення й розшуку злочинця «по гарячих слідах».

Другий напрям: встановлення осіб, які знають потерпілого, із наступним їх допитом стосовно того, кому ж була вигідною смерть потерпілого і яким міг бути мотив убивства: побутовий, сексуальний, корисливий (бізнесовий, кар'єристський) тощо?

За обох напрямів, так чи інакше: залучають експертів і проводять різноманітні судові експертизи, принаймні, судово-медичну трупа, криміналістичні стосовно знарядь та засобів убивства, речових доказів з місця події тощо; проводять допити запідозрених осіб (на предмет з'ясування характеру їх зв'язку із загиблим, наявності мотиву вбивства, алібі тощо); за місцем проживання підозрюваних, у місцях можливого знаходження

слідів злочину проводять огляди, обшуки, за результатами яких знову ж таки призначаються відповідні види судових експертиз.

П.2. Виявлено невпізнаний труп або частини розчленованого трупа (зі слідами приховання вбивства чи без таких). Злочинець невідомий, очевидці відсутні.

За цієї несприятливої ситуації головним завданням є встановлення особи загиблого, оскільки, як свідчить практика, якщо цього не зробити, тоді, здебільшого, злочини залишаються нерозкритими.

Алгоритм дій: виконують огляд місця події, трупа або його частин за правилами огляду невпізаного трупа або частин трупа; допитують свідків, які виявили труп або його частини; виконують слідчі пошукові заходи, передусім, перевірку за обліками: безвісно відсутніх; засуджених; осіб, які раніше вчиняли злочини за їх ідентифікаційними ознаками, залишеними на місці злочину, за характерним способом злочину, за іншими оперативними та пошуковими обліковими ознаками; за дорученням слідчого проводять оперативно-розшукові заходи для встановлення особи загиблого; мотиву вбивства; можливих очевидців; можливих убивць за вже відомими чи типовими криміналістично-обліковими ознаками; особам, які заявили про зникнення людини, труп пред'являється для впізнання, але після їх допиту – про зовнішність зниклого.

Так чи інакше, в першу чергу, конструюють і перевіряють версії про механізм убивства і особу жертви. Коли встановлюють особу жертви, вивчають версії щодо осіб, у яких була причина не лише вчинити вбивство, але й приховати його, гіпотетично передбачаючи своє викриття.

П.3. Є заява про зникнення людини і наявні підстави вважати, що це результат убивства і заховування трупа.

Головні завдання: з'ясувати обставини і причини безвісного зникнення гіпотетично потерпілого та ознаки, що вказують на його можливе вбивство; виконати одночасний розшук зниклого і його трупа; ідентифікувати особу вбитого за знайденим трупом; викрити підозрюваного у вбивстві.

Зрозуміло, що за цієї ситуації до початку кримінального провадження, у світлі чинного КПК, слідчий може зробити не

так вже й багато, – навіть за умови, що на момент одержання заяви чи повідомлення про зникнення відповідної особи будуть достатні відомості, що свідчитимуть про її вбивство. Хоча це, як правило, мало ймовірно.

Однак, якщо належна заява (повідомлення) все ж буде, слідчий, згідно з положеннями ст. 214 КПК, в межах 24 годин (тобто, до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань) може виконати низку перевірочних дій, передусім провести огляд місця події та в порядку ст. 93 КПК отримати від заявника (фізичної особи чи представника юридичної особи) на підтвердження заяви про зникнення і вбивство людини – відповідні речі, документи (ст. 60 КПК), а також отримати від них стосовно цього пояснення.

Низку так званих перевірочних дій слідчий може виконати і після внесення відомостей до ЄРДР у контексті наказу Генерального прокурора № 113 від 21 листопада 2012 р. «Про доповнення розділу II Положення про порядок ведення ЄРДР».

Відповідно до цього наказу, перевірку, яка може тривати не довше 7 днів, слідчий проводить тоді, коли в заявах, повідомленнях тощо хоча й містяться відомості, що вказують на можливий злочин, але вони недостатні в контексті вимог ч. 5 ст. 214 КПК – тобто бракує відомостей стосовно: прізвища, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника; джерела, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела тощо.

Ще більш сприятливим для цієї ситуації є випадок, коли факт зникнення відповідної особи був у полі зору органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Адже згідно зі ст. 6 Закону про ОРД, однією з підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів про осіб, безвісно відсутніх. Зрозуміло, що завдяки матеріалам ОРД у слідчого буде необхідна інформації для започаткування розслідування злочину про вбивство.

Отож, за аналізованої ситуації всіх трьох варіантів її попередньої перевірки слідчий діє, власне і передусім, у контексті перевірки двох типових версій: зникла особа жива, але з якихось причин не повідомляє про себе (переховується від правосуддя, від кредиторів, хвора і лежить у лікарні під чужим іменем або у неї амнезія тощо); зниклого немає в живих (його вбито, покінчив життя самогубством, помер з інших причин тощо).

У будь-якому разі необхідно встановити, чи міг зниклий виїхати з місця постійного перебування не із власного бажання. Це встановлюють шляхом: одержання пояснень, показань від заявників зникнення, родичів, сусідів, співробітників, знайомих; отримання довідок, особистих справ, історій хвороб тощо із установ і закладів (РАЦСів, моргів, лікарень), у тому числі підрозділів інформаційних технологій системи МВС різних рівнів; проведення огляду місця проживання, праці тощо з метою виявлення предметів, речей, без яких зникла людина не могла кудись поїхати (речі особистої гігієни, окуляри, лікарські препарати, предмети одягу, взуття тощо), документів, які можуть наштовхнути або у певний спосіб пояснити мотив її відсутності тощо.

І лише якщо у результаті такої перевірки стає достеменно відомо, що: після певної дати щезлу особу ніхто не бачив; не отримував від неї жодних повідомлень; що вона не переїхала на інше місце проживання; не знімалась із відповідних обліків (військового, лікарського, адміністративного, якщо такі були); особисті документи і речі, які зазвичай були при ній, залишились удома; жодних невідкладних (нагальних) причин до раптового виїзду не було; вона не перебуває у лікарнях, місцях відбування покарання тощо – тоді всі ці факти можна оцінювати як підставу для продовження розслідування вбивства.

Ознаками вбивства можуть також слугувати: сліди крові та інші джерела інформації щодо версії про вбивство, виявлені в помешканні зниклого чи на місці останнього його перебування; наявність неприязних стосунків у сім'ї або з сусідами; факти погроз на адресу зниклого; зацікавленість когось у його смерті, малолітній вік потерпілого; відсутність захворювань, що можуть

слугувати причиною: раптової смерті, втрати пам'яті, нездатності орієнтуватись у часі та просторі; зникнення з автотранспортом або значною сумою грошей, коштовностями; наявність у зниклого злочинних зв'язків; неправдоподібність та протиріччя у заяві про зникнення, а також суперечливі пояснення тих, хто контактував з потерпілим перед його зникненням тощо.

Подальший алгоритм слідства такий: допит заявника (якщо його не було допитано до цього); повторний (у разі потреби) огляд і обшук останнього місця проживання чи перебування зниклого; огляд і обшук місця ймовірного переховування трупа чи його частин, або де були виявлені речові докази; залучення експерта та проведення відповідних видів судово-медичних, біологічних та криміналістичних експертиз речових доказів; допити рідних, близьких, інших свідків; накладення арешту на кореспонденцію зниклого адресата та осіб, причетних до його зникнення, з якими він може мати листування, а також здійснення перевірки за обліком невпізнаних трупів.

Для можливої у подальшому психологічної чи психіатричної експертизи проводять вилучення (здійснюють виїмку) у контексті реалізації тимчасового доступу до речей і документів (ст. 159 КПК) щоденників, листів, інших документів зниклого.

Коли версія вбивства вже однозначно знаходить підтвердження, а інші обґрунтовано спростовуються, тоді результати вивчення особи зниклого, способу його життя, стосунків і взаємовідносин з іншими людьми сприяють конструюванню версії про мету, мотиви, час і місце вбивства і, зрештою, про особу вбивці. За письмовим дорученням слідчого оперативні підрозділи продовжуватимуть розшук трупа і встановлення підозрюваного.

П.4. Обстановка, в якій виявлено труп, дає підстави для припущення про можливе інсценування вбивства під самогубство, нещасний випадок, природну смерть.

До інсценувань найчастіше звертаються близькі до потерпілого особи, від яких, зазвичай, очікують відповідь на питання, що ж відбулося, а також наймані вбивці.

За цієї ситуації успіх розслідування так чи інакше полягає в одночасній перевірці двох протилежних версій: убивство – самогубство; вбивство – нещасний випадок; убивство – природна смерть. Стосовно кожної версії слідчий буде уявну модель події, механізму слідоутворення. Саме на цій основі він, проводячи огляд місця події, і шукає закономірні сліди, виявляє та аналізує вже згадувані негативні обставини. Це ж завдання він вирішує і у ході допитів свідків. Залучення експертів і проведення судово-медичної експертизи трупа, судово-медичної експертизи підозрюваного також має за мету перевірку вищенаведених варіантів протилежних версій.

Також ретельно вивчають особу потерпілого, для чого досліджують різного роду записи, документи, листування; допитують свідків із його найближчого оточення, щоби з'ясувати, чи були у померлого мотиви для самогубства і яким був його психічний стан тощо.

II.5. Має місце дітовбивство. Тут можливі два варіанти:

Перший – коли виявляють труп новонародженої дитини. Обсяг і послідовність слідчих дій і оперативно-розшукових заходів такий самий, як і за ситуації виявлення невпізаного трупа дорослої людини. Зокрема: проводять огляд місця події і трупа дитини; допитують осіб, що виявили труп і заявили про це в правоохоронні органи; виконують пред'явлення трупа і предметів, знайдених при ньому, для впізнання різним особам з метою встановити приналежність трупа і цих предметів; залучають експертів і проводять судово-медичні, криміналістичні експертизи; оперативним підрозділам доручають оперативним шляхом встановити жінок, які були вагітними, народжували, після чого дитина зникла, а також виявити свідків, яким щось відомо про такі факти.

Другий варіант цієї ситуації – сталося зникнення новонародженої дитини і в правоохоронні органи надходить інформація про те, що в конкретної жінки зникла новонароджена живою дитина.

У цьому різновиді ситуації виконують такі дії: допитують підозрюваних, свідків із числа заявників, близьких, родичів; призначають судово-медичну експертизу підозрюваної; проводять виїмку документів; доручають оперативному підрозділу виконати оперативно-розшукові заходи щодо виявлення трупа дитини тощо.

Наступному (подальшому) і завершальному етапам розслідування вбивств також притаманні відповідні типові слідчі ситуації, поділ на види яких та їх змістовне наповнення також потребує самостійного розгляду.

Література:

1. Криміналістика / Под ред. Л.Я. Драпкина. – М.: Юрайт, 2013. – 831 с. – С. 489-490.
2. Криміналістика. Учебник для вузов / Отв. ред. Н.П. Яблоков. – М.: Бек, 1996. – 708 с. – С. 534-535.
3. Курс криміналістики: В 3 т. Т.2 / Под ред. О.Н. Коршуновой. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 639 с. – С.176-178.
4. Убийство: частные методики расследования: курс лекций / Под ред. А.М. Кустова. – М.: Модек, 2010. – 880 с. – С. 253-254.
5. Шеремет А.П. Криміналістика: навчальний посібник. / А.П. Шеремет. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с. – С. 355.

УДК 343.163

Леоненко М.І.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального процесу та криміналістики,
Інституту права імені Володимира Сташиса
Класичного приватного університету

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ФУНКЦІЙ ПРОКУРОРА В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

В статті розкриваються деякі аспекти функціональної складової побудови системи кримінального процесу за новим